

Мр Добрила Бегенишић
Београд, Народна библиотека Србије

УДК 021.64(430)

ИНСТИТУЦИОНАЛНА САРАДЊА БИБЛИОТЕКА У НЕМАЧКОЈ

Због културне аутономије и федералног уређења у Савезној Републици Немачкој постоји велики број самосталних библиотека различитог типа, са различитим оснивачима. Присуство великог броја библиотека пружа изузетне могућности за самосталан и креативан развој, али истовремено таква ситуација представља и опасност од потпуног разједињавања. Пошто ни једна библиотека сама за себе не може да испуни задатке који се данас пред њу постављају, од великог значаја је кооперација између библиотека и стварање установа са централним функцијама и задацима. Задатак ових организација није само да се предупреди дуплирање рада у библиотекама, нити само побољшање услуга у библиотекама. Њихов превасходни циљ је да се спречи разједињавање ,предузимањем одговарајућих политичких и стратешких мера.

Од почетка двадесетог века постојале су у Немачкој многе организације, институције и удружења која нису била само локалног карактера. Ове институције су утицале на формирање библиотекарства и давале су подстицај за његов даљи развој. Традиција тих организација веома је дуга.

Без обзира на постојање великог броја институција у које су се организовали библиотекари или библиотеке, специфична политичка ситуација у Немачкој допринела је да се сарадња међу библиотекама и библиотекарима одвија неорганизовано и без државне контроле и координације. Та сарадња се одвијала углавном у приватно основаним удружењима и друштвима, а разликовала су се два типа удружења: персонална и институционална. Персонална удружења су институције у којима су организовани библиотекари и други биб-

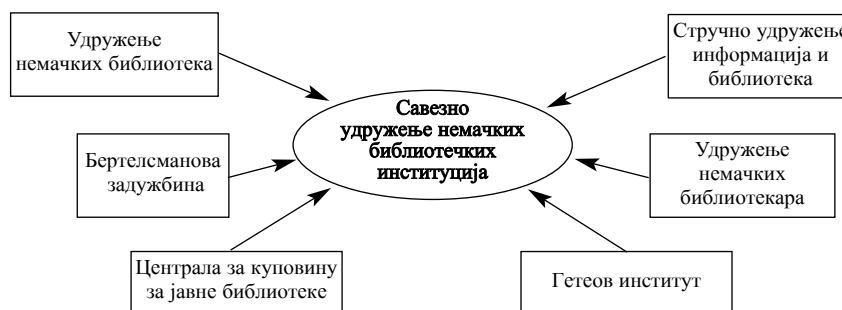
лиотечки радници ради очувања својих професионалних интереса.. Таква удружења служе као форуми за стручне дискусије и као средства за заједничко иступање у јавности. Институционална удружења су организације које обједињавају библиотеке, библиотечке установе и њихове осниваче. Њихов циљ је решавање библиотечких проблема, утврђивање заједничких стандарда, а њихов најважнији задатак је дефинисање улоге библиотека у политици и друштву.

Деведесетих година прошлог века дошло је до покушаја да се уједине сва персонална и институционална удружења тада већ уједињене Немачке у једно заједничко удружење, али тај покушај је пропао. Уместо тога све организације и удружења су стављена под координацију једне институције, Савезног удружења немачких библиотечких организација (Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände¹⁾ – BDB), које обједињава удружења, друштва, институције и задужбине. Поред ових организација, чланови Савезног удружења у последње време постају и приватно организоване институције, затим и задужбине, као што је случај са Бертелсмановом задужбином (Bertelsmann Stiftung²⁾), а његов члан је и Гетеов институт (Goethe-Institut Inter Nationes³⁾).

Савезно удружење немачких библиотечких организација

Шездесетих и седамдесетих година прошлог века у Немачкој је формирана Немачка библиотечка конференција (Deutsche Bibliothekskonferenz), која је израдом *Плана за библиотеке* 1973. године створила стручне и политичке претпоставке за интензивирање сарадње међу библиотекама, као и за њихово представљање у јавности. Да би се позиција библиотека још више учврстила 1989. долази до оснивања Савезног удружења немачких библиотечких организација, које замењује Библиотечку конференцију.

Ово удружење, са седиштем у Берлину, преузима улогу координатора свих библиотечких удружења. Његова структура може се видети из приложене шеме:

Органе овог удружења представљају скупштина чланова, председништво и председник, који се бирају на три године. Председништво може да формира радне групе на одређени период или да поставља сталне комисије.

Важан аспект програма овога удружења је сарадња са иностранством, а ту сарадњу финансијски помажу Министарство спољних послова и многе културне задужбине у земљи. Под окриљем овога удружења ради институција *Bibliothek & Information International*⁴⁾ са седиштем у Државној и универзитетској библиотеци у Хамбургу, чији је искључиви задатак интензивирање међународне сарадње и остваривање контаката на интернационалном нивоу. *Bibliothek & Information International* организује студијска путовања и студијске боравке иностраних и немачких библиотекара, са циљем размене искуства и знања из области библиотекарства. Ова делатност се обавља уз финансијску помоћ Бертелсманове задужбине, Гетеовог института и Немачког друштва за информационе науке и информациону праксу.

Савезно удружење немачких библиотечких институција је члан EBLIDA-е. Удружење од 1996. године додељује медаљу Карл Пројскер за посебне заслуге у библиотекарству, као сћање на оснивача прве јавне библиотеке у Немачкој. Удружење сваког месеца издаје часопис *Bibliotheksdienst*, а организује и Конгрес немачких библиотекара као најзначајније стручно библиотечко саветовање у земљи. Тај конгрес је до сада одржаван нередовно, а од 2004. ће се одржавати сваке треће године у Лајпцигу, где ће се одржавати и сајам књига.

Удружење немачких библиотека (Deutscher Bibliotheksverband⁵⁾)

Историја овог удружења почела је 1949.године у западном делу подељене Немачке. У Демократској Републици Немачкој настало је 1964. посебно удружење немачких библиотека, које је као стручна организација координирало библиотеке, као и друге стручне институције и установе које се баве информисањем и документацијом. Назив овога удружења до 1990.године био је Удружење библиотека Демократске Републике Немачке. Након уједињења Немачке удружења библиотека из две Немачке су се ујединила и настало је данашње Удружење немачких библиотека. Ово ново удружење данас има 2000 чланова. Редовно чланство у овом удружењу могу да остваре све библиотеке, државне и стручне организације, као и остале установе које се баве библиотекарством и документацијом. Задатак овог удружења је унапређење немачког библиотекарства и кооперација међу библиотечким институцијама на тај начин што се овде дефинишу политички захтеви везани за библиотекарство. Остали задаци овога удружења су:

- доношење ефикасних и јединствених решења која се тичу стручних питања и помоћ у њиховом спровођењу;
- јавно представљање циљева и функција библиотека, али и скретање пажње на њихове проблеме и дефиците;
- лобирање и остваривање контаката са парламентима и министарствима на покрајинском и савезном нивоу, те остваривање сарадње са престижним општинским удружењима и другим телима;
- покретање и праћење стручних истраживања у сарадњи са централним библиотечким установама;
- израда мера помоћи у сарадњи са Немачком истраживачком заједницом и Савезном и покрајинском комисијом за планирање образовања и подршку истраживачком раду;
- организовање и спровођење стручних информативних или образовних семинара;
- побољшање европске и интернационалне сарадње у библиотекарству и примена иностраних искустава у домаћем библиотекарству.

Поред осталих активности Удружење редовно издаје и стручну библиотечку литературу. Посебно запажена на том пољу су покрајинска удружења која делују у оквиру овога удружења и која имају своје стручне часописе. Такав је случај са удружењем библиотека покрајине Северна Рајна – Вестфалија које издаје веома популаран стручни часопис „*Pro Libris*“.

Вредна помена је и Радна заједница специјалних библиотека која ради у оквиру Секције 5. То је институционално и персонално удружење са 676 чланова. Намера ове заједнице је да унапређује рад специјалних библиотека и да заступа интересе овог посебног типа библиотека у јавности, да помаже размену стручних информација и да поспешује стицање стручних знања. Да би се све то остварило сваке две године се организују стручна саветовања, на којима учествују библиотекар из специјалних библиотека, а резултати тих саветовања редовно се објављују.

Од посебних активности Удружења немачких библиотека треба поменути Немачку иницијативу за информације са мреже, чији су партнери центри за комуникацију и обраду информација, затим Радну заједницу медијских центара на немачким високим школама и иницијативу Информација и комуникација. Циљ ове иницијативе је побољшање услуга које се тичу комуникације и информација и изградња инфраструктуре на високим школама и у другим стручним установама, која ће на регионалном и надрегионалном нивоу доносити стандарде, препоруке и припремати пројекте. Ову иницијативу финансира Немачка истраживачка заједница, као централна организација за финансирање истраживачких подухвата у Немачкој, у оквиру својих посебних програма.

Удружење додељује и награде за посебан допринос у библиотекарству. Занимљивост је награда *Хелмут Зонтаг*, која се додељује сваке године публицисти или новинару за посебан допринос библиотекарству. Тај допринос се огледа у сталном праћењу библиотечке делатности и информисању јавности на ту тему, објављивању чланака или континуираном и стручном извештавању било у штампаним или електронским медијима, или на интернету. Награда се додељује сваке године, са циљем да се пажња штампе и медија скрене на библиотекарство.

Посебан пројекат овога удружења је „Немачка интернет библиотека“, коју је удружење покренуло заједно са Бертелсмановом задужбином. Формиран је и постављен на мрежу такозвани линк каталог са коментарима, који садржи мејл адресе информативних служби из читаве Немачке. Специјални интернет-лектори, из седамдесет библиотека учесница у овом пројекту у Немачкој, раде на сталној актуелизацији каталога препоручених извора на интернету, а ти извори обухватају 20 струка. Тренутно је на располагању 8000 извора чији је квалитет тестиран.

Од 2000. године Удружење додељује награду *Библиотека године*. Овом наградом се одликује библиотека за изузетан и узоран рад, а њен циљ је да се конкуренцијом библиотеке мотивишу на бољи рад. Добитника награде бира независни жири, чији чланови су, поред осталих, и представници савезне владе, Министарске конференције за културу, Немачког парламента градова и Удружења немачких библиотека. Награда се додељује на Дан библиотека, 24. октобра.

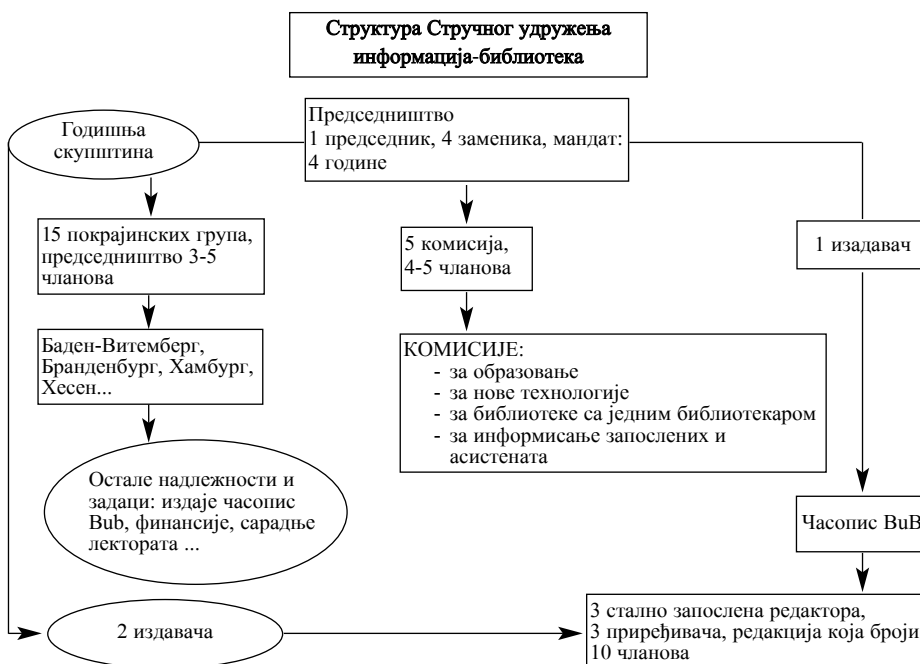
Детаљна организација и структура овога удружења приказана је на следећој шеми:

Стручно удружење информација-библиотека

Ово удружење је настало 2000. године спајањем бившег самосталног персоналног Удружења библиотекара и асистената и Удружења дипломираних библиотекара у научним библиотекама. Данас ово удружење има 7.300 чланова и једно је од два постојећа удружења библиотекара. То није синдикална организација, већ се у центру његове пажње налазе професионални интереси: напори да се побољша, модернизује и уједини образовање библиотекара, настојање да плаћање библиотекара буде адекватно њиховом образовању, побољшање личних квалификација организовањем усавршавања и разних семинара. Међу њихове задатке спадају и израда планова и инфраструктуре у библиотекарству, национални и интернационални контакти, теме које се тичу менаџмента, затим ту је и помоћ у организовању Дана немачких библиотекара, коме после Конгреса библиотекара припада друго место по значају међу стручним манифестацијама.

Како се види на приложеној шеми удружење редовно издаје своје публикације. Најважнија је свакако попис адреса јавних библиотека, који се издаје сваке две године под насловом *Jahrbuch der Öffentlichen Bibliotheken*. Осим тога, ово удружење издаје најтиражнији библиотекарски часопис *BuB: Forum für Bibliothek und Information*, који излази од 1949. године.

Удружење немачких библиотекара

Удружење немачких библиотекара основано је 1900. године као удружење дипломираних библиотекара, а данас има 1600 чланова. Његов циљ је одржавање и неговање контаката међу библиотекарима и распознавање њихових научних интереса, као и размена и проширивање њихових стручних звања. У оквиру овога удружења раде многа покрајинска удружења и четири комисије: Стручна квалификација, Правна питања, Стручни рад, и у сарадњи са стручним удружењем Информација и библиотека, Комисија за менаџмент и пословно управљање.

До средине седамдесетих година ово удружење је било центар стручног рада, затим су те послове преузели Удружење немачких библиотека и Немачки институт за библиотекарство. Сада је ово удружење чисто стручно, а његов главни задатак је оспособљавање нових нараштаја у библиотекарству. Због тога се у овом удружењу интензивно ради на образовању библиотекара, како практичном тако и теоретском. Главни орган овог удружења је *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*, а најважнија публикација зове се *Jahrbuch der Deutschen Bibliotheken*, која се појавила 1902. године и излази сваке две године. У организацији овога удружења одржава се сваке године Дан немачких библиотекара, а од 2001. заједно са удружењем Информација-библиотека. Реферати учесника објављују се у зборнику.

Од осталих институција које дају велики допринос библиотекарству и које су заступљене у различитој форми у институционалним организацијама немачких библиотекара и библиотека треба поменути: Централну за куповину за јавне библиотеке, Бертелсманову задужбину и Гетеов институт.

Централа куповине за јавне библиотеке

Међу бројним организацијама које су везане за библиотекарство у Немачкој посебно место заузима Централна куповине за јавне библиотеке, која је основана 1947. године. То је привредно предузеће чија су главна циљна група библиотеке. Главна делатност Централне је продаја специјалних производа и услуга библиотекама, а те услуге се тичу попуњавања, обраде и одржавања фондова, затим опремања библиотека свом потребном опремом, консултантске услуге, организовање семинара, усавршавања, као и организовања разних других манифестација. Делатност Централне усмерена је пре свега на јавне библиотеке. Централна јавним библиотекама пружа и библиографске услуге и услуге обраде књига, а врши и функцију централне базе података.

Занимљива је иницијатива Централне (која је стартовала 2000. године у сарадњи са Бертелсмановом задужбином) а тиче се тиче учења на даљину. Под

називом „bibweb“ конципирана је онлајн обука библиотекара која нуди различите курсеве. Ове курсеве до сада је посећивало неколико хиљада библиотекара, а најпосећенији су били курсеви посвећени фокусирању на кориснике и курсеви са темом „Понуде у библиотекама за младе“.

Бертелсманова задужбина

Као највећа задужбина у Немачкој Бертелсманова задужбина учествује и у реализацији пројеката у јавним библиотекама. Тематска тежишта пројеката на којима се задужбина ангажује су култура и образовање, наука и социјална питања, демократија и грађанско друштво, неговање међународних веза, толеранција и здравље. Од оснивања 1977. године Бертелсманова задужбина је ангажована на решавању друштвених проблема и проблема будућности. До сада је уз помоћ ове задужбине реализовано 180 пројеката. Главна начела у њеном раду су усмереност на праксу, фокусирање корисника, иновативност, партнерство и евалуација. Посебно запажено је њено ангажовање у пружању помоћи јавним библиотекама у превазилажењу проблема који су повезани са новим захтевима који се пред библиотеке данас постављају. Пажња се поклања и пројектима који се спроводе заједно са другим земљама, а резултати до којих се долази у спровођењу ових пројеката сакупљају се на мрежи, размењују, развијају и спроводе у пракси. Девиза ове задужбине гласи: „модеран рад у библиотеци мора да буде флексибилан, усмерен на циљне групе и на будућност, транспарентан и мерљив“.

Гетеов институт

Гетеов институт ради по налогу Министарства спољних послова на пољу културе и образовања. Главни задаци његовог рада су неговање међународне сарадње на пољу културе, ширење немачког језика у иностранству и пласирање укупне слике Немачке у иностранству путем учешћа у информативном, културном, друштвеном и политичком животу. Тренутно је активно 125 института у 77 земаља света.

Последњих година Гетеов институт веома активно учествује у раду библиотека, са циљем да помогне стручни дијалог о различитим концептима, методама и примени информационог менаџмента и менаџмента знања, организације библиотека, образовања и усавршавања на интернационалном нивоу. Најважнији задаци информационог и библиотечног рада Гетеовог института су сарадња међу библиотекама, организовање различитих семинара, радионица, студијских путовања, помоћ издавачима, посебно оним који се баве преводиоњем литературе са немачког језика, помоћ у пружању информација и сл.

Напомене

- 1) <http://www.bdbverband.de>
- 2) <http://www.stiftung.bertelsmann.de>
- 3) <http://www.goethe.de>
- 4) <http://www.bi-international.de>
- 5) <http://www.bibliotheksverband.de>

Резиме

У раду је укратко представљена институционална сарадња библиотека и библиотекара у Немачкој. Представљене су најважније организације: Савезно удружење немачких библиотечких организација, Удружење немачких библиотекара и Стручно удружење информација библиотека. Представљене су и организације које су индиректно везане за библиотекарство, или је један део њиховог рада везан за библиотекарство и информатичке науке. То су: Централна за куповину књига за јавне библиотеке, Бертелсманова задужбина и Гетеов институт. Ове организације пружају помоћ у организационом смислу, финансирањем или неким другим помоћним активностима.

м-р Добрила Бегенишић

Институциональное сотрудничество библиотек в Германии

Резюме

В этом труде вкратце представлено институциональное сотрудничество библиотек и библиотекарей в Германии. Представлены важнейшие организации: Федеральный союз немецких библиотечных организаций, Союз немецких библиотекарей, Профессиональный союз информации библиотек и Союз немецких библиотекарей. Представлены и организации, которые опосредовано связываются с библиотечным делом или одна часть их работы связывается с библиотечным делом и информационными науками. Это следующие: Центр для покупки книг для публичных библиотек, Завещание Бертелсмана и Институт Гете. Эти организации предоставляют помощь в организационном смысле, путем финансирования или некоторой другой вспомогательной деятельностью.

Dobрила Begenišić, M.A.

Institutional Cooperation of Libraries in Germany

Summary

The paper briefly presents the Institutional Cooperation among Libraries and Librarians in Germany. The most important Organizations are represented : Federal Association of German Library Organizations, Association of German Librarians and Professional Association of Library Information. Also are presented the Organizations that are indirectly connected to the Librarianship, or a part of their activities are linked to Library or Information Science, such as: Centre for book purchase for Public Libraries, Berthelsmann Foundation and Goethe Institute. Those Organizations provide help in the sense of organization, by giving financial support or by mean of other auxiliary activities.

6. Јован Јовановић Змај: скица за илустрацију чланка *Смокве*, 1886.